

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

5. Qualis debeat esse probatio, & quis finis atque effectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

relocutoriam decernente, excepta probatione exceptionum dilatoriarum, quæ ut regulariter ante litem contestatam tanquam litis ingressum impediens, proponuntur, ita etiam regulariter statim in initio probari debent.

1. Soletque Judex sub certis dilationibus probationem decernere, intra quas facienda atque absolvenda est, secundum ea, quæ ante de dilationibus diximus. Quamquam hoc non usque adeo observetur; sufficiatque hodie litigatorum exhibuisse articulos suos probatorios, & nominasse testes ad juramentum & examen, cum reliqua non sint in ejus potestate: Ac proinde nec illi imputandum est, sed Judici potius, si intra præstitutum terminum non absolvatur, Panonit teste. Secundum quem potest etiam absque termino in judiciis probatio fieri & recipi, quando nullus præscribitur, intra quem fiat.

2. Post quartam tamen productionem testimonium aut publicata testimonium non est admittenda ulterius probatio. *Auth. Quissemel Cod. hoc tit. ut nec post conclusionem in causa: Nisi in criminalibus, ad innocentiam rei probandam; quo casu etiam post sententiam & rem judicatam recipi debet.*

3. Cæterum probatio fieri potest tam in loco judicii, quam extra, ubicumque Judex, qui examinationi præest, fiderit. Debet tamen Judex ad egregias personas & fœminas mittere notarium, qui inibi eas examinet, *l. ad personas, ubi DD. D. De jurejurando.*

4. Extrajudicialis vero probatio, ut illa, quæ fit ad perpetuam rei memoriam, vel per modum simplicis inquisitionis, aut ubi ex conventionione partium citra solemnem ordinem litigatores procedunt, fieri potest, nulla exspectata litis contestatione; imo ante libellum exhibitum Videatur *Wesemb. ad tit. D. De probat. n. 9.*

§. V.

Qualis debeat esse probatio, & quis ejus effectus.

1. Debet esse clara & certa.
2. Effectus est, secundum probationem ferre sententiam.

3. *Et quidem in pari pro reo vel qui melius probaverit.*

4. *Actor ex novis probationibus res integrare instantiam potest.*

1. **A**D alterum quæsitum de qualitate & effectu probationis, dico requiri in primis ut clara & certa sit probatio, *c. In presentia 8. & ibi DD. h. t. & quidem in causis criminalibus, præsertim capitalibus, propter maximum præjudicium, luce meridiana clarior, l. ult. Cod. eod. can. Sciat. 2. q. 8. satius enim est nocentis facinus impunitum relinquere, quam innocentem condemnare, l. 5. in princ. D. De panit. Sed nec probatio generis in quæstione speciei, nisi etiam in specie fiat, sufficit, *c. Constitutus 6. inf. De religiosis domibus.* Et ideo probatio soluti tributi non sufficit ad probandum quem esse suum subditum, quia tributi præstatio aliud designate potest, quam subjectionem, *c. Recipimus 8. inf. De privilegiis, c. Prætere 8. & c. quanto 16. inf. De censibus.* Quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, *c. Tua inf. De sponsalibus, l. Neque natales 10. Cod. de probat.* Neque enim omnes, qui subsunt Romanæ Ecclesiæ, ei annuatim aliquem censum solvunt: Nec omnes, qui censum annuatim solvunt, idem à jurisdictione Ordinarii exempti sunt, *d. cap. Recipimus inf. De privilegiis, quia possunt eum solvere ratione protectionis, ut ibidem dicitur, & in c. Ex parte 18. eod. tit.**

2. Denique effectus probationis est, quod secundum eam, si sufficiens fuerit, Judex pronuntiare & ferre sententiam debeat, *l. Argentarius 10. h. fin. & ibi DD. D. de edendo. l. 2. 5. 9. Cod. De rei vindicat. Alioquin, tanquam litem faciens suam, in id, quod litigatoris interest, condemnabitur, d. l. 10. in fine.*

3. Quod si pares fuerint probationes actoris & rei, pro reo, tanquam favorabiliore, pronuntiabitur, *c. Ex literis 3. h. tit. l. 1. 5. D. De reg. juris, l. 5. 32. & 42. D. De penis.* alias pro eo, qui intentionem suam melius & magis sufficienter probaverit, *c. Licet h. ex præmissis h. t.*

Nec obstat, quod probationes dicantur esse arbitrariæ, & ab arbitrio judicis pendere, *l. 3. §. in magis scire D. De testib.* quia nihilominus Judex eas probationes, quas leges pro

pro integris & plenius habent, sequi & pro integris habere debet, ne jus commune partibus in-
vertat, *per d. l. 10. §. fin. in verbo, d. iudice quari,*
& *ibi D. D.* Nam secundum allegata, & probata
Judicem judicare oportet, non secundum scientiam
suam, *l. illicitas. §. veritas D. De officio Pra-*
fidis, & ibi D. D.

4. Sed cum actore non probante reus sit ab-
solvendus ab instantia, *l. 4. Cod. De edendo l. 1. &*
2. Cod. h. t. & l. 9. Cod. De except. queritur, an
actor ex novis probationibus eam redintegrate
valeat? Dicendum posse, dummodo reus ob de-
fectum probationum, non etiam ex contraria
probatione, aut purgatione, ab instantia sit ab-
solutus, *d. l. 10. §. 3. D. De edendo.*

Quin & probatio plena relevat actorem ab
onere juramenti supplementi præstandi, *c. 2. hoc.*
tit.

TITULUS XX.

De Testibus & attestatio-
nibus.

§. I.

Quis dicatur Testis, & qualis esse de-
beat.

1. *Modus hic probandi in omnibus judiciis locum habet.*
2. *Testis quis dicatur.*
3. *Testes debent esse idonei.*

Inter modos negata ab adversario probandi,
frequentissimus est, qui fit per testes, multo-
que efficacior ac dignior, quam qui fit per in-
strumenta, cum etiam falsitas instrumenti, vel
quod deest instrumento per testes probari pos-
sit, *c. Cum Ioannes inf. De fide instrum Innoc. &*
alii in c. Cum P. sabellio eod. t. 1. Habeatque in
omnibus omnino judiciis locum, tam crimina-
libus, quam civilibus, *c. in omni 4. c. Super eo 13.*
& *alii h. t.* tam Ecclesiasticis & spiritualibus,
quam profanis, *c. Cum mutuis 12 c. In causis 15.*
h. t. tam in prima, quam in secunda instantia *c.*
Fraternitatis 17. eod. & ideo non mirum post
probationes in genere agi hic primo loco de te-
stibus & attestationibus,

2. Dicitur Testis, qui ad fidem alicujus rei
faciendam accersitur. Et testes antiquitus appella-
bantur superstites, quia super causæ statu
proferebantur Unde Plautus: *Mihilites quidam*
loqui, nemo adesse superstes. Nunc vero, ablata pri-
ori parte nominis, Testes vocantur: Et horum
asseritio dicitur testimonium.

3. Ut verò probent testes, debent esse idonei
& fide digni, seu, ut dicitur, omni exceptione
majores, *c. 1. h. t. c. an Placuit 14. q. 2. l. Optimam*
Cod. de contrah. & committ. stipulat. quales olim
antiquo verbo legis xlii Tabb. Assidui vel Clas-
sei vocabantur, Wesenb. *ad D. h. t. n. 2.* Omnes
autem habentur idonei & fide digni, quicumque
à testimonio dicendo non arcentur, *l. 1. D. eod.*

§. II.

Qui à testimonio arceantur.

1. *Quidam prohibentur generaliter ob aetatem &*
infirmitatem judicii.
2. 3. *Pubes de ius, qua impubes vidit, testificari po-*
test.
4. *Prohibentur & generaliter damnati iudicio*
publico.
5. *Surdus de auditu, cæcus de visu testificari in-*
quit.
6. *Quidam prohibentur in certis causis, pro vel*
contra certas personas.
7. *Nemo idoneus testis in propria est causa,*
8. *Idonei non sunt domestici, familiares, & con-*
sanguini, &c.
9. *Excepta causa matrimoniali.*
10. *Qui dicantur testes domestici.*
11. 12. 13. 14. *Qui inter domesticos numerentur,*
15. 16. 17. *Idonei testes non sunt infames, hæretici,*
Judæi & pagani.
18. *Non inimici capitales.*
19. *Non iudex, advocatus &c. in causa, cui parti-*
cipatus est.
20. *Non mulier in testamento.*
21. *Etiam ad piam causam.*
22. *In eodiscille potest esse testis.*
23. *Vi & in alius causis,*
24. *Laicus contra Clericum quatenus testificari*
possit
25. *Monachi & Religiosi non remouentur à testi-*
monio.
26. *Minor 20. annis in criminalibus remouetur.*